

Entrevista a Miquel Renu, director general de Política Lingüística del Principat

Llengua, el consens i, al fons, Madrid

S'acosten temps arriscats per a Miquel Renu: Si al juliol es presentava el Pla General de Normalització Lingüística, ple de propostes, aquest desembre hauria d'arribar al Parlament de Catalunya el projecte de Llei de Normalització Lingüística. És l'aposta dels noranta.

Quant de temps fa que és al calaix la nova Llei de Normalització Lingüística?

—Al calaix no hi ha estat mai. Fa molt de temps que treballem en el projecte d'actualització d'aquesta llei. I ha de ser un treball llarg perquè és una llei importantíssima. Si hem de presentar aquesta proposta de llei al Parlament, no ha de tenir cap dificultat constitucional.

—Però el dictamen del Consell Consultiu ja està fet, oi?

—Sí, ja abans d'això, hi va haver uns primers informes encarregats a diversos experts, catedràtics de dret administratiu, comercial o fiscal, que van assessorar per fer un primer redactat de la llei. Després encara va haver-hi dos informes més, un d'en Josep Maria Puig Salellas i un altre d'en Robert Vergés, i, fins i tot posteriorment, n'hi ha hagut més, de professors de dret constitucional.

—Quins?

—L'Enric Argullol, per exemple.

—I després?

—Doncs vam analitzar les actituds sociolingüístiques de la població en tots els àmbits, com el del comerç. Els consumidors volen que s'eixamplin els seus drets lingüístics en aquest camp? Volen que l'etiquetatge, la informació, els contractes, les pòlisses d'assegurances, siguin en català?

—Les posicions són clares?

—Hi ha hagut posicions molt clares. I ens ha servit d'orientació en la nostra feina. La gent defensa els drets lingüístics. Ningú no vol ser menystingut per manifestar-se en català allà on sigui. D'una manera dràstica. Ara, quan aquests drets es transformen en deures, les postures oscil·len molt més. Així la llei ha de fer referència als aspectes actitudinals de la gent, als drets més que a les obligacions, o les coaccions. La for-

ma de desplegament de la llei és molt important.

—En fi, sembla el secret més ben guardat de la Generalitat.

—El que és evident és que aquesta llei l'ha d'aprovar el Parlament de Catalunya amb el màxim de consens. Per tant, cal evitar qualsevol polèmica abans d'hora. No es pot vulgaritzar un tema com aquest. L'etapa d'estudi del projecte ha de ser forçosament discreta i callada fins que passi al gran debat públic. Perquè sí que ha començat el debat sobre determinats aspectes amb el Pla General de Normalització Lingüística...

—El Pla General no hauria de ser posterior a la Llei?

—Una nova llei ens permetria eixamplar-lo. Però el pla ja és possible ara. En les discussions preparatòries del Pla al Consell Social de la Llengua Catalana, on hi ha sindicats, associacions i empresaris, hem pogut constatar una actitud favorable d'aquests agents socials. Entre els partits polítics catalans, llevat del PP, el consens és molt clar sobre l'ús públic i oficial del català a totes les administracions. No pot ser que vagis a un jutjat, declaris en català i automàticament se't tradueixi al castellà. El dret de parlar en català inclou la reciprocitat de totes les administracions.

—Tot i així, el mateix Tribunal Superior de Justícia de Catalunya ha posat entrebanys a la normalització.

—És evident. No hi ha una actitud favorable en aquest sentit. Malgrat tot, la justícia no és monolítica. I ho hem pogut palpar amb l'experiència, ara fa dos anys, de posar assessors lingüístics en determinats jutjats. Això s'ha fet, fins i tot, en contra de les directrius que venien de la presidència del TSJC. Actualment hi ha un conveni entre la Generalitat i el Consejo Superior del Poder Judicial, que obre les portes a un pla de normalització als jutjats.

—Els assessors lingüístics encara hi són?

—Encara. A més, a partir d'aquest proper curs passaran a dependre, probablement, del Departament de Justícia.

—Tornem a la Llei.

—Més temes que han obligat a actualitzar la llei: l'adequació a les noves directrius de la LOGSE i l'extensió de l'acció normalitzadora a l'ensenyament secundari i univesitari de la mateixa manera que es va fer, amb tant d'encert, en l'ensenyament primari. El més difícil és la qüestió de l'ús del català en les institucions privades, i és aquí per on hem d'eixamplar el text legal.

—L'Estatut del Consumidor n'era la fase prèvia?

—Defineix un horitzó per al món privat. Un retaule de drets i deures...

—On les sancions queden per a un posterior reglament que encara no s'ha realitzat.

—S'ha d'entrar en contacte amb els sectors afectats.

—S'hi ha parlat ja?

—Els contactes s'han fet. Hi ha una comissió, on hi treballa el conseller de Comerç, que s'encarrega d'aquesta feina.

—Els sectors econòmics volen entendre la necessitat del català?

—El català arrossega una diglòssia enorme...

—Més que diglòssia, ara no hi ha desídia?

—No és desídia, no. Hi ha uns hàbits molt forts i assentats. El català en el sistema educatiu és va introduir fàcilment...

—I molt d'hora.

—D'hora perquè durant tota l'oposició antifranquista, el nucli de mestres va ser molt actiu i va prendre consciència que l'escola havia de ser catalana. Per experiències en l'àmbit privat que després es van traspasar a l'àmbit públic i per

una reflexió conjunta de la societat que no es va produir en l'àmbit de l'empresa. Ara l'estem produint en l'àmbit sindical. Si ha avançat l'ús del català a Correus, o a l'aeroport de Barcelona, és gràcies a la complicitat dels sindicats. Al camp judicial, encara avui, l'advocacia catalana està formada en castellà i les facultats de dret són les més castellanitzades. Però cada àmbit té un tempo. Els fabricants de joguines, com que han vist que el mercat reacciona favorablement a la catalanització, estan impulsant productes en català, començant per Mattel i acabant per Educa. Hi ha un procés que va entrant. Només cal passejar-se pel Corte Inglés.

—La idea de fons, que no es pot dir, és convertir el català en llengua hegemònica?

—La idea és que el català sigui, de fet, la llengua pròpia de Catalunya, tal com diu l'Estatut. Aquí ens ha nascut el català, no el francès ni l'anglès, i en aquest territori, la llengua que hem definit com a pròpia, ha de tenir aquest caràcter hegemònic, ha de ser llengua territorial.

—Als cinemes, el català no és justament la llengua hegemònica.

—A veure, hem d'igualar el català i el castellà en drets i deures. En aquest cas concret, en una primera fase s'han fet ajuts, s'ha fomentat el doblatge i s'ha parlat amb els empresaris del ram. Si arriba un moment que no n'hi ha prou amb aquesta política de promoció és evident que haurem de complir el mandat estatutari.

—S'ha aconseguit canviar el marc legal de llicències de doblatge i quotes de pantalla per introduir-hi el català, tal com proposava Minoria Catalana?

—Les Corts es van dissoldre abans de poder discutir les esmenes i caldrà tornar a discutir aquesta llei. La nostra posició és la mateixa. La llei del cinema proposada pel senyor Lamet, confirmat de nou en el càrrec, era d'una ignorància total, supina, de la diversitat lingüística de l'estat. Es consumia, per exemple, una llicència d'importació per qualsevol llengua. Així no es feia cap doblatge en català perquè si es limitaven les llicències i aquestes es podien consumir doblant-les al català, doncs la gent preferia doblar només en castellà.

—Perdien la resta del mercat.

—I el d'aquí. Llavors nosaltres vam proposar que una llicència fos per totes les llengües de l'estat; que un doblatge en català no consumís una llicència i el mateix en castellà. Ens inspiràvem en un principi ben clar. El reconeixement i defensa de les llengües minoritàries, reconegut per la Constitució.

—L'equip ministerial ja ho va entendre així? La ignorància sol unir-se a la superbia.

—No voldria entrar en qualificatius. Deixem-ho en ignorància. Ara que Convergència té un pes tan important al Parlament de Madrid hauran de tenir en compte la nostra opinió.

CARME PUÉRTOLAS

“El dret a parlar en català inclou la reciprocitat de totes les administracions.”

—M'ha tret la pregunta de la boca. La normalització del cinema i la televisió passa per Madrid?

—Jo et dic que sí. Però no tot. Segons com ho enfoques. Si modifiques lleis bàsiques per ampliar sistemes de quotes, millor, però hi ha coses que no depenen només de canviar el sistema de doblatge a Madrid. També depèn d'aquí. Els punts cabdals de decisió són aquí. Hi ha un fac-

CARME PUÉRTOLAS

“El consens majoritari es dona amb el partit majoritari.”

tor importantíssim. No són únicament les grans distribuïdores, establertes a Madrid, les que posen pegues. Els exhibidors catalans són un factor decisiu en aquest tema. Si ells no són favorables al doblatge en català, tampoc no ho seran les grans distribuïdores.

—I fins ara, res?

—Després de trenta pel·lícules doblades al català, algunes de les quals han tingut més èxit que en castellà, com *Tots els matins del món*, em queda molt clar que l'èxit no depèn de la llengua sinó del factor comercial. Doncs, tot i així encara em trobo exhibidors convençuts que programar en català és una font de problemes i mantenen una actitud de no complicar-se la vida. I a vegades l'actitud és molt més decisiva que les lleis o els convenis.

—Les televisions privades són qüestió només de bona voluntat?

—N'hi ha d'haver, per començar. Hem mantingut contactes amb alguns representants d'aquestes televisions i pensem que, en algunes d'elles, es podria produir una millora. Sobretot amb els directius de Canal+, que estudien un sistema que permeti el doblatge de pel·lícules al català. Veurem si arriba a bon port. La definició de les grans línies d'actuació en aquest terreny ja vindrà més endavant.

—Un cop més, tinc la impressió que el consens, també en el tema de les televisions privades, pivota sobre una entesa amb el PSOE.

—El consens és essencial.

—Ara que el PP ho posa tan difícil, no més pot ser amb el PSOE.

—Esperem que no sigui tan difícil. Ara bé, el consens majoritari es dona amb el partit majoritari. El que has dit és cert.

—I aquesta legislatura no es pot trencar de cap manera, l'esperit de consens.

—Sí senyor. Però la sort no és que el govern estigui en minoria sinó que el PSOE estigui demostrant una voluntat de cooperació o que el PSC participi, a través de la Federació de Municipis de Catalunya, en el Consorci de Normalització Lingüística. Fins i tot, pressupostàriament.

—Permeti'm aigualir el consens amb alguna pregunta irreverent.

—I no parlem del Pla General de Normalització Lingüística?

—Parlem-ne. Aquestes 445 mesures no són més aviat una exposició d'ideals eteris?

—El Pla General no és, en aquest moment, un pla del Govern. Es una proposta encarregada pel president de la Generalitat al Consell Social de la Llengua Catalana. I això és el que ha fet. Una decisió unànime de moltes persones, representatives del país real, que s'han posat d'acord a buscar una estratègia per finalitzar el procés de normalització lingüística. Ara, el president haurà de convertir-ho, junt amb el Govern, en el Pla General.

—Que preveu l'actualització de la llei.

—Lògicament. Així s'explicita en el Pla.

—*I per executar tot això, la Direcció General de Política Lingüística (DGPL) no hauria de tenir un rang superior?*

—Ja dirà el govern què s'ha de fer. Només volia recordar-li que hi ha, en aquest moment, una Comissió de Normalització Lingüística, presidida pel conseller Guitart, i formada pels secretaris generals de tots els departaments, per avaluar el compliment d'aquest procés. I això ha donat com a resultat, des de fa dos anys, que hi ha un pla departamental, a cada conselleria, perquè, de fet, fixa't que, al Pla General, es proposa que els departaments elaborin plans anuals de normalització. És a dir, estem creant un teixit que aquest Pla General ha d'acabar de dinamitzar. Que aquesta instància de coordinació sigui una comissió o la DGPL, s'haurà de veure més endavant.

—*Perdoni'm però el Pla General fixa com a objectiu l'estatus europeu del català quan el reconeixement del català als textos de la CEE es va fer a costa de no incloure el català com a llengua de treball a casa nostra, tal com proposava l'eurodiputat Rubert de Ventós.*

—Jo no sé què s'hagués pogut fer. Coincideixo amb el senyor Rubert de Ventós que el català hauria de tenir un reconeixement més ampli, com a llengua d'un estat membre, però he pogut constatar, al marge d'utopies i especulacions, que el reconeixement del català a Estrasburg és el més important que ha tingut una llengua sense estat a Europa. Potser que diguem les coses pel seu nom. Valdria més

la pena crear un nou model on totes les llengües d'Europa fossin oficials sense cap distinció, en traducció i publicitat, però que les llengües de treball fossin molt poques. En canvi, als traductors se'ls hauria de demanar competència en les diverses llengües: un eurodiputat parlaria en català però el traduirien a l'anglès.

—*L'entrada del català a l'ONU pot servir d'impuls inesperat?*

—És un fet importantíssim. Encara que només sigui simbòlic, aquest gest vol dir molt.

—*Res a dir sobre el darrer conflicte lingüístic valencià?*

—No hi puc entrar. La meua reflexió va per un altre lloc. Crèiem que si s'aconseguia l'autonomia, es podria consolidar la llengua, amb el màxim de prudència i sense qüestió de noms. I això, en certa manera, ens ha conduït a aquest procés de pa-

tuesització. Darrere certes actituds, hi ha una voluntat de trencar la unitat lingüística, destruint l'equivalència, objectiva i científica, entre català i valencià. Aquests pretesos valencianistes no ho són. Pretenen la desaparició de l'idioma; convertit-lo en argot fins que, al marge de la realitat, la gent abandonaria el valencià i es passaria al castellà, que és el que molts han fet.

—*L'altra gran polèmica del país —lights contra heavies— no provoca inseguretat lingüística entre els usuaris?*

—Aquí es discuteixen coses que estan absolutament normativitzades pel IEC. Ara, hi ha terrenys sobre els quals, a vegades, hi ha indecisions. Llavors, els qui han d'emetre una solució ràpida a les trinxeres de la llengua, els correctors, poden entrar en contradicció amb l'Institut.

—*I aleshores?*

El normalitzador i la telecopiadora

És càrrec de confiança. Al servei del conseller. Pel que sigui. A més, ha tingut sort. Li agrada dirigir la política lingüística. Fa el que pot. El màxim dins el mínim. Si algú s'imagina que el català no és llengua de modernitats, empra la tàctica del professional: "Sap com es diu fax en castellà?". L'interlocutor no és Gimferrer. "Telecopiadora, segons la Real Academia". Somriu i fa cara de murri. Tampoc no som tan estranys, que diria Reniu.

—Aleshores si s'ha d'emetre una solució, s'emet tenint en compte que allà on hi ha un cap no cal col·locar-hi un jefe. A partir del nou diccionari general de la llengua catalana, confio que aquest criteri de racionalitat s'imposi encara més.

—*Es posiciona contra els light?*

—Em posiciono contra la ignorància. Que alguns dels light siguin gent que treballa sobre el terreny i ha d'emetre solucions que l'Institut no ha previst, ho entenc. Una altra cosa és que alguns ho hagin fet servir de promoció personal. El que trobo important és que es discuteixi. Sobre les llengües mortes, no hi ha res a dir. El debat sobre l'accent circumflexe en el francès —molt més rigorós que el de lights i heavies, tot sigui dit— demostra el vigor d'una llengua.

—*En canvi, des de sectors heavies s'acusa aquesta Direcció General de potenciar*

un model de llengua proper als postulats light.

—Això ho diu algú però cap d'aquests és acadèmic. El que hem fet és apropar persones que, pel seu lloc de responsabilitat lingüística, no poden viure al marge dels debats del IEC.

—*Fent de pont entre el GEC i el IEC?*

—Jo he fet de pont entre el IEC i alguns treballadors de la llengua, com el GEC, perquè hi ha uns problemes que cal resoldre entre tots. Les tesis s'han de contrastar. Quan no es contrasten, és quan poden sorgir elements de fractura que facin perillar el model de llengua als mitjans de comunicació. Aquesta ha estat la meua tasca. Ajuntar la gent que ha de resoldre els problemes normatius, i va donant bons resultats. Al final, l'única postura correcta en aquest tema és que es parli en català. En català correcte, que només n'hi ha un.

—*I mentrestant, es palpa un cert ambient de Manifiesto?*

—Hi ha una plena assumpció del procés de normalització lingüística per part de tots els ciutadans de Catalunya. El que mai no ha deixat d'existir és una minoria molt reduïda que hi està en contra. Però certs mitjans ho magnifiquen. S'escriu una carta al diari sobre els problemes generats per la immersió a una escola, i l'endemà t'assabentes que un sol pare hi ha posat problemes. Són els mateixos que envien recurs re-re recurs al Tribunal Constitucional o l'Asociación Miguel de Cervantes, que té com a

principal obsessió que el castellà no desaparegui de Catalunya, quan el sap tothom sense ni anar a escola. Que actuïn a Puerto Rico on el castellà és la llengua pròpia en perill de desaparició. El pitjor és l'actitud numantina de certa premsa davant la normalització, com si anés contra els seus interessos.

—*La desaparició de La Crida dificulta l'autodefensa lingüística?*

—La Crida representava el paper de la societat civil en la defensa de la llengua, que s'haurà de mantenir d'una manera o altra. El que m'ha fet gràcia és que Esquerra Republicana de Catalunya vulgui fer de Crida quan la llengua no es pot polititzar en un sol partit.

—*Millor La Crida a seques?*

—És clar. No només els independentistes defensen la llengua en aquest país.

Oriol Malló